

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на

МАРИЯ КОСТАДИНОВА СПАСОВА

на тема:

ДЕТСКИТЕ ПРЕДАВАНИЯ В БЪЛГАРСКОТО РАДИО (1931 – 1951)

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”

по професионално направление 3.5. Обществени комуникации

и информационни науки (Журналистика – Радиоформати и програмиране)

от проф. д-р АНДА ПАЛИЕВА

Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров”

Катедра „История на музиката и етномузикология”

Представеният труд на Мария Спасова импонира още със самото си заглавие, насочващо вниманието към сфера, която не е била обект на цялостно изчерпателно проучване. Тази тема интригува най-напред в културно-исторически аспект, като документ на една важна и сложна епоха, епоха на национален културен подъем, но и на катаклизми и преломни промени. Същевременно тя звучи много актуално в съвременен социокултурен план, като повдига редица остри проблеми за днешното обществено съзнание и културна политика. И съвсем основателно това е и първото изречение, с което авторът започва своя Увод: *„Темата за детските предавания в контекста на цялостната медийна парадигма от 30-те и 40-те години на XX-ти век е изключително актуална днес, когато може да се направи паралел с нахлуването на новите технологии, които видоизменят и подчиняват съдържанието на медиите”* (с. 3). Всъщност това е квинтесенцията на творческата позиция на дисертанта – задълбочен аналитичен поглед към миналото, към началото, с послания към съвремението.

Като цяло разработката прави впечатление със стройната си **архитектоника**, с логична последователност в съдържанието – Увод, три глави,

Заклучение, Библиография и седем Приложения – интервюта и документални материали.

В **Увода** много точно и прегледно са обосновани изборът на определения период, целта и основните задачи на изследването, ясно са изложени основните авторски хипотези, методологическия инструментариум, коректно са посочени основните теоретични източници, върху които е базирана изследователската работа.

Първата глава представя основните тенденции и концепции в програмирането на детските радиопредавания, като авторът акцентира върху два много съществени момента – високото културно и духовно ниво на първооснователите на тази програма, *„хора с най-адекватна за своето време култура, повлияна изцяло от европейските модерни възгледи и национални идеи“* (с. 15), и устойчивостта на основните естетически постулати във възпитателната и образователна насоченост в програмите за деца, независимо от радикалната социалнополитическа промяна. Тук специално е подчертана ролята на Леда Милева и нейната позиция за равнопоставеност като еталони на двете водещи в световен мащаб детски програми – на Радио Москва и Радио Лондон. Особено ценни са сведенията за цялата плеяда творци – поети, писатели, композитори, изпълнители, посветили работата си на детските радиопредавания и създаващи нови радиожанрове, които се превръщат в съществена част от общата културна панорама на епохата. Съвсем обосновано дисертантът определя ролята на радиото като основна платформа за изява на българския интелектуален елит, заложено от самото начало на детските радиопрограми от Сирак Скитник и Йордан Стубел и продължено в следващия период от Леда Милева.

Централната и най-обемна **Втора глава** е посветена на детайлно анализиране на структурата на детските радиопредавания и мястото им в общата програма, с все по-нарастващото през годините на разглеждания период радиовреме, като е направена печална съпоставка със сегашната ситуация, според съвременните статистически данни, посочени в двете приложени таблици. Подробно са разгледани отделните компоненти на съдържанието – музика и говор, с имената на ярки, прочути музиканти, актьори,

композитори и литератори и техните новосъздадени радиотворби. Всичко това позволява на Мария Спасова да изведе заключението, че популяризирането на новото българско изкуство е най-устойчивата тенденция в програмирането на детските радиопредавания. Което намира потвърждение и в обществената рефлексия – в проучените от автора публикации в специализирания периодичен печат за радио в разглеждания период.

В **Третата глава** са проследени тенденциите в детските радиопредавания по отделно в трите вътрешно обособени периода, с техните характерни репертоарни насоки и водещи творчески фигури. Добавени са и наблюдения над детските радиопрограми в регионалните радиостанции във Варна, Стара Загора и Скопие. Като паралел тук са представени детските радиопредавания във Великобритания и в СССР. Това позволява на дисертанта още по-отчетливо да направи заключение за високото професионално равнище на радиопродукцията за деца у нас, която *„върви успоредно с най-новите тенденции и художествени похвати в най-големите европейски радиоинституции по това време”* (с. 121). А високата художествена стойност на оригиналната творческа радиопродукция доказва последвалото издаване на редица от специално създаваните за детските часове нови произведения, чиито списък е поместен в Приложение 6.

Много съществена роля в дисертацията имат включените като **Приложения** четири **интервюта**, които аз възприемам като втори план в разработката, колоритно допълващ чисто научната работа на изследователя, анализиращ явленията през дистанцията на времето, с конкретните детайли и емоция на непосредствените участници в тогавашните събития, както и проблемите и оценката на днешната критична ситуация с погледа „от вътре”. Мисля, че тези интервюта биха могли да следват основния текст, може би като една четвърта глава, а като Приложения накрая да останат само документалните архивни материали в текст и снимки.

В дисертационния труд прави впечатление богатата ползвана **Литература**, в общ обем от 140 библиографски единици, която активно функционира в текста – издания на български, руски и английски езици, интернет източници и изследвана периодика. Посочени само като заглавия,

тези 15 периодични издания, както и някои сборници със статии, всъщност „крят“ още по-голямо количество автори и публикации.

Изложението се отличава със своя стилизиран, издържан на научно равнище и същевременно четивен, увлекателен **език**.

Формулираните от дисертанта **Приноси** на научното изследване напълно съответстват на рецензията, а съдържанието на дисертацията е адекватно отразено в **Автореферата**. Посочени са и три **публикации** в сборници с доклади, както и три участия – в семинар, национална и международна конференции, с теми, свързани с основните идеи на дисертацията. Смятам, обаче, че цялостното ѝ публикуване би представлявало интерес като един показателен исторически документ с актуална съвременна насоченост и бих препоръчала издаването на този текст в книга.

С обхвата на многостранно разглежданите явления в исторически, културологичен и конкретно съдържателен литературно-музикален план авторът разгръща в работата си една богата картина на стойностни феномени в българската култура, с модели, които не губят и днес художествената си стойност и възпитателно значение. Силно впечатление прави балансираната позиция на дисертанта – проблематиката в една сложна, нееднозначна епоха, е разгърната обстойно от всички възможни ракурси, без излишна апологетика или критика, с безпристрастния поглед на обективния изследовател.

В Заключение, като имам предвид безспорните приносни качества на дисертационния труд, си позволявам убедено да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Мария Костадинова Спасова образователната и научна степен „доктор“.

20 август 2019

Проф. д-р Анда Палиева